

บทคัดย่อ

ความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเห็นได้ว่านิติบุคคลเป็นส่วนหนึ่งของการก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม แม้มีการลงโทษนิติบุคคลที่กระทำความผิดแล้ว แต่นิติบุคคลไม่กลัวหรือเข็ดหลาบจากการได้รับโทษ เพราะ การลงโทษนิติบุคคลตามกฎหมายอาญาของไทยมีข้อจำกัดเรื่องสภาพบังคับทางอาญาที่เปิดช่องให้ลงโทษได้เพียงโทษปรับและโทษริบทรัพย์สินเท่านั้นซึ่งไม่เพียงพอที่จะยับยั้งไม่ให้นิติบุคคลกระทำความผิดอาญาต่อสิ่งแวดล้อมได้ นิติบุคคลกระทำการอันเป็นการทำลายสิ่งแวดล้อมซึ่งฝ่าฝืนกฎหมายและยอมที่จะรับโทษปรับหรือโทษริบทรัพย์สินมากกว่าปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนิติบุคคล หรือกลัวไม่กระทำความผิดนั้น มาตรการการลงโทษทางอาญาแก่นิติบุคคลที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยจึงยังไม่เพียงพอ ทำให้การบังคับใช้ขาดประสิทธิภาพ

ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงได้ศึกษาถึงมาตรการลงโทษทางอาญาและมาตรการอื่นที่ไม่ใช่การลงโทษทั้งในประเทศไทยและในต่างประเทศ เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาคอนจำกัดของมาตรการลงโทษทางอาญาแก่นิติบุคคลที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมซึ่งมีข้อจำกัดเรื่องสภาพบังคับทางอาญาเปิดช่องให้ลงโทษนิติบุคคลได้เพียงโทษปรับและโทษริบทรัพย์สินเท่านั้น ซึ่งโทษทั้งสองประเภทยังไม่อาจป้องปรามและยับยั้งการกระทำความผิดต่อสิ่งแวดล้อมของนิติบุคคลได้มีประสิทธิภาพ

ในต่างประเทศ มีการลงโทษปรับนิติบุคคลโดยกำหนดให้นิติบุคคลรับโทษปรับสูงไม่เกิน 5 เท่าของโทษปรับสำหรับบุคคลธรรมดาในความผิดฐานเดียวกัน ซึ่งการกำหนดให้นิติบุคคลต้องรับโทษสูงกว่าเพราะนิติบุคคลมีฐานะทางการเงินที่มั่นคง การลงโทษจะบรรลुวัตถุประสงค์ทางอาญาได้จะต้องเป็นโทษที่ทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับผลร้าย การลงโทษให้นิติบุคคลได้รับผลกระทบทางการเงินจึงเป็นการป้องปรามและยับยั้งมิให้นิติบุคคลกระทำความผิดได้ ส่วนโทษริบทรัพย์สิน มีการนำระบบการริบทรัพย์สินตามมูลค่า (value – based confiscation) มาใช้ในการริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเพื่อแก้ไขปัญหากลักเลียงทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดโดยการจำหน่าย จ่าย โอน ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดหรือริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดให้หมดสิ้นไป

นอกจากนี้ยังมีมาตรการอื่นที่ไม่ใช่การลงโทษที่สามารถนำมาปรับใช้กับนิติบุคคลที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมได้ ได้แก่ มาตรการคุมประพฤตินิติบุคคล ซึ่งมีกลไกที่ทำให้นิติบุคคลปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการกระทำความผิดทางอาญาได้ เช่น การให้นิติบุคคลทำงาน

บริการสังคม จัดทำโครงการที่มีประโยชน์ต่อสังคม จัดโครงการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม หรือ การให้นิติบุคคลบริจาคเงินให้กับองค์กรที่ต้องการ หรือการกำหนดให้มีการจัดโครงสร้างในการบริหารนิติบุคคลใหม่ เพื่อปรับนโยบายและแนวคิดในการดำเนินกิจการของนิติบุคคล เป็นต้น รวมทั้งมาตรการห้ามออกเช็ค อันเป็นมาตรการทางอาญาที่ใช้แก่นิติบุคคลตามประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศสซึ่งมาตรการนี้ส่งผลกระทบต่อการดำเนินกิจการของนิติบุคคลอย่างมาก

จากการศึกษาวิเคราะห์มาตรการลงโทษทางอาญาและมาตรการอื่นที่ไม่ใช่การลงโทษของทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ จึงได้แนวทางการลงโทษทางอาญาแก่นิติบุคคลที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม โดยเสนอขอให้แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาเพื่อให้บังคับกับนิติบุคคลที่กระทำความผิดอาญาได้เป็นการทั่วไปและให้ใช้บังคับได้ในกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมซึ่งมีจำนวนมาก ดังนี้ 1. กำหนดอัตราโทษปรับของนิติบุคคลให้สูงกว่าบุคคลธรรมดาไม่เกิน 5 เท่าในความผิดฐานเดียวกัน 2. เพิ่มเติมมาตรการให้ศาลใช้ดุลพินิจเปลี่ยนโทษจำคุกที่จะลงแก่นิติบุคคลเป็นการใช้มาตรการคุมประพฤตินิติบุคคล 3. เพิ่มเติมมาตรการห้ามมิให้ออกเช็คซึ่งมาตรการดังกล่าวสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และทฤษฎีการลงโทษทางอาญาอันเป็นการป้องปรามและยับยั้งการกระทำความผิดทางอาญาต่อสิ่งแวดล้อมของนิติบุคคลได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น